

EUROPEAN CONFERENCE

Conference Proceedings

The VI International Science Conference
«TENDENCIES OF DEVELOPMENT
SCIENCE AND PRACTICE»

February 14-16, 2022

Boston, USA

TENDENCIES OF DEVELOPMENT SCIENCE AND PRACTICE

Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference

Boston, USA

(February 14 – 16, 2022)

UDC 01.1

ISBN – 978-9-40364-507-0

The VI International Scientific and Practical Conference «Tendencies of development science and practice», February 14 – 16, Boston, USA. 369 p.

Text Copyright © 2022 by the European Conference (<https://eu-conf.com/>).

Illustrations © 2022 by the European Conference.

Cover design: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© Cover art: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Hospodarenko H.M., Liubych V.V., Silifonov T.V. Physico-chemical properties of grain of different ripening soft winter wheat varieties under different fertilizer systems // Tendencies of development science and practice. Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference. Boston, USA 2022. Pp. 19-21.

URL: <https://eu-conf.com>.

PHILOSOPHICAL SCIENCES		
66.	Бабіч О.С. СОЦІАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО СЕРЕД СТУДЕНТІВ	288
67.	Легеза О.С. К. КЕРЕНЬІ: МІФ ЯК ТАЄМНИЦЯ	292
68.	Нажмиддинова Д.М., Раджабов Т.Б., Раджабова Р.Б., Назарова З. ЧЕМОДАН УСПЕХА. КАК ПРИГОТОВИТЬ СВОЮ СУМКУ НА ПУТИ К УСПЕХУ?	294
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES		
69.	Нагиев А.Н. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МАТЕМАТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ОБУЧАЮЩИХСЯ	297
70.	Нагиев А.Н. РАЗВИТИЕ ДОПОЛНИТЕЛЬНОГО МАТЕМАТИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ШКОЛЕ	300
POLITICAL SCIENCE		
71.	Панов А.В., Слободянюк А.О. РЕФОРМУВАННЯ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ	303
72.	Тіхонова Л.А., Жидкова О.О. ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ	309
PSYCHOLOGICAL SCIENCES		
73.	Айтышева А.М., Кабжапарова Ш.К. ЗНАЧИМОСТЬ МЕДИАГРАМОТНОСТИ, ИНФОРМАЦИОННОЙ ГРАМОТНОСТИ, ЦИФРОВОЙ ГРАМОТНОСТИ В ЖИЗНИ СОВРЕМЕННОГО ЧЕЛОВЕКА	312
74.	Божко О., Кізь О. ПРОЯВИ МОВНОГО СЕКСИЗМУ В УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ: ПОГЛЯД КРІЗЬ ҐЕНДЕРНІ ЛІНЗИ	319

ПРОЯВИ МОВНОГО СЕКСИЗМУ В УКРАЇНСЬКИХ ПРИСЛІВ'ЯХ: ПОГЛЯД КРІЗЬ ҐЕНДЕРНІ ЛІНЗИ

Божко Ольга

студентка факультету педагогіки та психології,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка

Кізь Ольга

кандидатка психологічних наук,
доцентка кафедри психології,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира
Гнатюка

У контексті державної політики ґендерної рівності і недискримінації в Україні поступово виявляються і викорінюються суспільні явища, які суперечать демократичним принципам вільного суспільства, є порушенням прав і свобод людини, виступають значною перепорою досягнення фактичної рівності жінок і чоловіків в соціальній, економічній, правовій, політичній та інших сферах [1]. Одним із таких явищ є сексизм як дискримінація за ознакою статі, боротьба із яким є з-поміж пріоритетних завдань Стратегії Ради Європи з ґендерної рівності.

Окремого аналізу потребує мовний сексизм – вияв владних стосунків, підкреслення мовними засобами домінування однієї статі над іншою. «Мовний сексизм – це вираження в мові чи мовними засобами тенденційних поглядів і переконань, які принижують, вилучають, недооцінюють та стереотипізують жінок за статевою ознакою» [2, с. 122].

Останніми роками проблема мовного сексизму почала активно розроблятися у психолінгвістиці, соціології, ґендерній психології, етнопсихології, що зумовлено зростанням наукового інтересу до ґендерних проблем в сучасному українському суспільстві. «Мова чуйно реагує на зміни в житті. Але мова не тільки відображає дійсність, але й є частиною символічних механізмів, що розподіляють сфери впливу та діяльності між жінками і чоловіками. Інакше кажучи, мова бере участь у конструюванні дійсності» [2, с. 120].

Існують беззаперчені докази, що мовний сексизм поширений у всіх мовах світу. Його вивчають і долають тим активніше, що більш розвиненішою в країні є ґендерна культура суспільства й що вище сформованою демократія [1]. Інституції Європейського Союзу, ЮНЕСКО, ООН активно вживають заходів задля сприяння ґендерній рівності в мовному аспекті, зокрема шляхом видання рекомендацій із керівними принципами щодо ліквідації дискримінації жінок через практику використання мовного сексизму. Ще у 1990 р. Рада Європи прийняла рекомендацію про усунення сексизму в мові. У ній вона визнала існування взаємозв'язку між мовою і соціальними настановами в суспільстві.

Рада Європи закликала засоби масової інформації користуватися мовою, вільною від сексизму.

З інформаційного змісту вебсторінки ініціативи Ради Європи «Сексизм: Бачити. Називати. Викорінювати», запущеної задля сприяння виконанню Рекомендації CM/Rec (2019)1 Комітету міністрів державам-членам щодо запобігання сексизму та боротьби з ним [8], доходимо висновку, що сексистська мова ворожнечі стосується висловів, які поширюють, підбурюють, пропагують або виправдовують ненависть на основі статі. За цього наголошується, що окремі групи жінок є мішенню сексистських ворожих висловлювань (зокрема, молоді жінки, жінки в ЗМІ або політиціні), але разом з тим, кожна жінка та дівчина є потенційною мішенню для сексистських ворожих висловлювань в Інтернеті та офлайн [9].

Як соціальне явище, підкреслюють Т. Мельник та Л. Кобелянська, «сексизм властивий патріархальним суспільствам. Він спрямований переважно на жінок, дискримінаційна практика щодо яких перетворена в загальноприйнятую норму. Це проявляється: у зведенні сфери самовираження і самореалізації жінки в основному до приватної; у визначенні так званих жіночих видів зайнятості; у обмеженні можливостей підвищувати професійне і особистісне зростання; у покладанні на жінок відповідальності за виконання діяльності в сімейно-побутовій сфері; у перенесенні майже всієї відповідальності батька за виховання дітей і догляду; у жорстоких приписах і вимогах щодо моралі і поведінки жінок; у контролі над жіночим тілом і сексуальністю; у підвищених естетичних вимогах до жіночої зовнішності та ін.» [3, с. 175].

Важливо аналізувати витoki сексизму, які мають давні і глибокі історичні корені. Виразними фіксаторами культурно-національних еталонів та культурно значущих концептів, які передавались з покоління в покоління і відтворювали узагальнену думку, є українські прислів'я. З їх допомогою яскраво транслуються гендерні стереотипи: «недоліки чи позитивні риси, які притаманні і деяким жінкам, і деяким чоловікам, приписують тільки всім жінкам, або тільки всім чоловікам, хоча у більшості з них цих рис може і взагалі не бути. Так породжуються упередження. Тобто ми ще не знайомі з жінкою або чоловіком, а вже припускаємо, відповідно до їхньої статі, які у неї або у нього є недоліки чи переваги. Такі погляди дуже глибоко укоренилися. І досі їх важко переосмислити» [6, с. 44].

Окремі гендерні стереотипи укоренилися настільки міцно, що справляють враження беззаперечних істин, своєїрідної народної мудрості, яка дійшла до нас, зокрема у вигляді малих фольклорних жанрів – приказок і прислів'їв.

Можемо, до прикладу, перелічити багато характеристик, які використовуються у приказках та прислів'ях для опису жінки згідно гендерного стереотипу (любляча, щира, добра, вірна, красива, ніжна, лагідна, поступлива, працьовита, хазяйновита, охайна, турботлива і т. ін. дружина для свого чоловіка тощо). Проте, багато фразеологізмів, які віддзеркалюють думку народу про характер і поведінку людей, жінок змальовують негативно, гіршими від чоловіків. Існують такі прислів'я, у яких жінці приписують не просто статевотипові, а узагальнені негативні якості: звичку пліткарства,

нераціональність, низький інтелект, високий рівень емоційності, злу вдачу, нечесність, хитрість, маніпулятивність, лінивість, неохайність, марнотрацтво, злорадство та інші украй несхвальні людські чесноти [2, с. 122; 6, с. 44]. Наші предки навіть уважали (а цьому підтвердження – численні приказки і прислів'я), що жінка приносить клопоти, навіть нещастя, бо походження її диявольське: «Баба та чорт – то собі рідня» [6, с. 42].

Важливо розуміти, що «мова є рушійною силою формування патріархатних стереотипів, які мають певні ризики як для жінок, так і для чоловіків. Їх існування є проявом мовного сексизму» [6, с.44]. Сексистські за змістом приказки і прислів'я є своєрідним маркером гендерних відносин між статями у суспільстві і залишаються джерелом формування чи відтворення гендерних стереотипів та шкідливих упереджень. Життя переконує, що відображені у них думки є необ'єктивними, несправедливими, потребують негайної ревізії відповідно до запитів сучасного суспільства.

З огляду на сказане, вбачаємо корисним напрацьований досвід просвітницької діяльності зі студентською молоддю у Школі гендерної рівності (ШГР), що діє при Центрі гендерних досліджень та впровадження політики рівних прав і можливостей Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. ШГР надає методичну допомогу з питань гендерного виховання, освіти і просвіти, організовує та проводить навчальні тренінги, семінари для волонтерської спільноти, учнівського та студентського активу, готує їх до роботи щодо пропагування егалітарних гендерних орієнтирів серед однолітків, проводить круглі столи та брифінги.

Діяльність ШГР націлена на активізацію позиції суб'єктності: юнацтво конструює нові знання гендерної культури шляхом добору особистісно-значущої інформації, завдяки чому здійснює особистісний вибір, визначається та утверджується у своїй правоті. Найефективнішою просвітницькою технологією для роботи з юнацькою аудиторією ми вважаємо тренінг як інтерактивну взаємодію учасників з метою їх особистісного розвитку, реального засвоєння системи гендерних цінностей, апробації нових моделей поведінки, розвитку гендерної чутливості до дискримінації і сексизму.

Пропонуємо фрагменти апробованого тренінгового заняття «**Прояви мовного сексизму у прислів'ях та приказках**».

ТЕМА ЗАНЯТТЯ **«ПРОЯВИ МОВНОГО СЕКСИЗМУ У ПРИСЛІВ'ЯХ** **І ПРИКАЗКАХ»** [10, с. 326-332; 10, с. 410-413]

Мета: виявити сексистські вислови у малих фольклорних жанрах і пояснити особливості відтворення в них дискримінації за ознакою статі.

Завдання:

- навчити учасни(ків)ць бачити гендерні стереотипи і сексистські вислови щодо жінок/чоловіків у прислів'ях і приказках;
- пояснити невідповідність образів чоловіків і жінок, відтворених у малих фольклорних жанрах, реальним їхнім образам у житті;

- розвинути розуміння необхідності подолання вузькості стереотипних уявлень минулого;
- сприяти формуванню егалітарної свідомості та гендерної чутливості.

Форми проведення:

- аналіз фольклорних творів (прислів'я та приказки);
- робота в малих групах;
- бесіда з елементами дискусії;
- інтерактивні вправи.

Тривалість заняття: 2 год.

Місце проведення: навчальна аудиторія.

Обладнання: фліпчарт чи ватман формату А1 – 5 аркушів; аркуші паперу формату А-4; малі паперові наліпки 5-х кольорів; скотч, ножиці.

Хід заняття

ВПРАВА «ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ КРІЗЬ "ГЕНДЕРНІ ЛІНЗИ"» [5; 6; 7]

Слово тренера.

В українській мові збереглися сотні образних висловів, в яких відображено багатовікові спостереження народу, його життєва філософія, досвід. Вони передають усталену думку людей, їхні почуття та характери, особливості побудови взаємин та спілкування одне з одним. Передають талановито, емоційно, яскраво, часом із почуттям гумору, часом – із сарказмів, а часом – відверто образливо, змальовучи жінку гіршою за чоловіка чи чоловіка – гіршим за жінку.

Пропоную Вам одягнути «гендерні лінзи» та уважно «розгледіти» з їх допомогою запропоновані для аналізу приказки та прислів'я. Чи знайдете такі, які є відверто образливими для жінок чи чоловіків?

Наше завдання: 1) виявити, до яких прислів'їв які саме узагальнення із запропонованих підходять; 2) визначити та пояснити, яким є кожне прислів'я – стереотипізованим чи сексистським за змістом; 3) обґрунтувати, якої шкоди «завдає» кожне прислів'я, якщо його розглядати у ролі сучасного агента гендерної соціалізації особистості.

Для цього об'єднаймося у 5 малих груп.

Робота у малих групах.

Завдання: визначити риси жінок і чоловіків, які відображені у запропонованих для аналізу прислів'ях.

Тренер завчасно готує аркуші із надрукованими узагальненнями щодо чоловіків і жінок. Просить, щоб кожна мала група обрала свого спікера чи спікерку. Далі роздає спікер(ам)кам по 8 аркушів із записаними прислів'ями та по 8 аркушів з узагальненнями, які треба між собою правильно співвіднести і попарно (прислів'я+узагальнення) наклеїти на великому аркуші паперу.

Матеріали для малої групи №1

Чоловікова сила – в кулаці, жінчина – в сльозах.	<i>чоловік – сильний, жінка – слабка</i>
Як сорочка біла, то й жінка мила.	<i>любов до жінки визначається її хатньою роботою</i>
Хлопець одружується, коли хоче, а дівчина – коли сватають.	<i>чоловіки вільні у виборі своєї нареченої, а жінки – ні</i>
Світ світом не була баба вйтом, та й не буде ніколи.	<i>по-сучасному: жінка не може бути керівником в органах місцевого самоврядування</i>
О Боже, Боже, що та жінка може?	<i>жінка не здатна виконувати складні і важливі завдання чи професійні обов'язки</i>
Послухай жінку й зроби навпаки.	<i>жінка не спроможна давати мудрі поради</i>
Дай жінці волю, то й твою голову знесе.	<i>не дозволяти жінці керувати, бо буде лихо</i>
Її чорну душу милом не відмиєш!	<i>жінці притаманні найгірші людські чесноти</i>

Матеріали для малої групи №2

Тешиного языка аршином не зміряєш.	<i>жінки/тещі дуже багато розмовляють</i>
Жіночий язык гостріший від меча.	<i>жінки схильні до вербальної агресії</i>
Бог створив три зла: бабу, дідька і козла.	<i>жінка – зло, яке прирівнюється до нечистої сили</i>
Без жінки мужчина, як без хвоста скотина.	<i>жінка – потрібна «річ» для чоловіка, але не дуже важлива (як хвіст, яким мухи відганяти)</i>
Як жінка хоче, так і мороче.	<i>жінки – маніпуляторки</i>
Чоловік у поле орати, а жінка – руками махати.	<i>жінка не здатна виконувати важливу роботу</i>
Прийшли жнива – то й жінка крива, прийшла Покрова – то й жінка здорова.	<i>жінка може притворитися хворою</i>
У жінки волосся довге, а розум короткий.	<i>жінки не розумні</i>

Матеріали для малої групи №3

За розумним чоловіком і дурна жінка розумна.	<i>інтелект жінки залежить від інтелекту чоловіка</i>
Ніхто не знає: тільки баба та вся громада, тільки сич та сова та людей півсела.	<i>жінки не вміють тримати таємниць</i>
Що тобі Бог дав – дівчинку, чи дитину	<i>дівчатка менш цінні</i>
Син родиться на поміч, а дочка на клопіт.	<i>дівчатка батькам створюють багато труднощів</i>
Син принесе, а дочка однесе	<i>дочки приносять матеріальні збитки сім'ї</i>
Діти – чужа користь, а найбільше того – дочки.	<i>від дочок батькам не буде користі</i>
Дурна мати – дурні діти	<i>розум дітей залежить від розуму матері</i>
Як жінка розуму не має, то й коваль не вкуче	<i>жінка не може розвивати свій інтелект</i>

Матеріали для малої групи №4

Розумна голова, та дурній попалася.	<i>жінки не спроможні використовувати доцільно свій розум</i>
Що з неї толку: бесіди багато, а розуму мало.	<i>жінка не спроможна логічно викладати думку</i>
Балакала, балакала, сіла і заплакала.	<i>жінки безпорадні і «працюють» лише язиком</i>
Чула дзвін, та не знає, звідки він.	<i>жінка – нетямуща</i>
Допитливій Варварі ніс відірвали	<i>жінки лізуть у не свою справу</i>
Добра жінка дванадцять разів на день дурманити, а є й така, то й без числа	<i>жінки – обманщиці і маніпуляторки</i>
Баба з пекла родом	<i>походження жінки – від злих сил</i>
Де чорт не зможе, там баба допоможе	<i>жінка дуже хитра і вивертка</i>

Матеріали для малої групи №5

Баба та чорт – то собі рідня	<i>жінка і нечиста сила – як приятелі</i>
То й не жінка, як сім разів на день не обмане чоловіка	<i>жінка нечесна</i>
Ворона за море літала, та розуму не придбала	<i>у жінки слабо розвинені інтелектуальні здібності</i>
Ліпше залізо у воді варити, ніж злу жінку вчити	<i>жінка уперта і дурна</i>
Як дві баби та й гуска – то й весь базар	<i>жінки надміру балакучі</i>
У баби язик, як лопата	<i>жінки язиком всіх «загребуть»</i>
Жінка хіба те утаює, чого сама не знає	<i>жінки не вміють тримати таємниць</i>
Баби як сороки	<i>жінки говорять, ніби скрекочують навипередки</i>

Рефлексія та узагальнення.

Вправа навчає критично оцінювати зміст приказок і прислів'їв, відшукувати з-поміж них ті, що транслюють гендерні стереопити, та ті, які за змістом є сексистськими узагальненими висловлюваннями щодо жінок чи чоловіків.

ВПРАВА «ЗГОДЕН – НЕ ЗГОДЕН, ЗГОДНА-НЕЗГОДНА» [10, с. 326-332]

Тренер розкладає на підлозі по чотирьох кутках аудиторії аркуші, на яких написано: «згодна/згоден», «не розумію», «не згодна/не згоден», «не можу визначитися». Далі почергово зачитує фрази та пропонує учасни(кам)цям визначитися з відповіддю і зайняти відповідну позицію:

- Я вважаю, що прислів'я та приказки– беззаперечні вчителі, не даремно ж говорять: «народ скаже – як зав'яже».
- Я вважаю, що жінка повинна бути берегинею домашнього вогнища, завжди працювати лише вдома, як про те йдеться у прислів'ях та приказках.
- Я вважаю, що люди, навіть на словах, не повинні принижувати одне одного, показувати переваги однієї статі над іншою.
- Мовний сексизм, у якій формі він би не подавався, – це зло, яке потрібно викоринити з мовної практики.

Тренер стежить за тим, як учасни(ки)ці займають свої позиції, та після кожного групування пропонує бажаним з кожної групи обґрунтувати свою позицію чи змінити її після прослуханих аргументів.

ВПРАВА: «ПЕРЕПИШІТЬ ПРИСЛІВ'Я»

Слово тренера. Пропоную вам спробувати переписати відомі прислів'я таким чином, щоб вони нікого не ображали, не принижували ні жінок, ні чоловіків.

У першій частині вправи тренер пропонує учасни(кам)цям переробити прислів'я, замінюючи чоловіка на жінку і навпаки. Далі прочитати результат своєї роботи та прокоментувати його.

Матеріали для тренера [5; 7]:

На красиву жінку гарно дивитися, а з розумною гарно жити.

(На красивого чоловіка дивитися гарно, а з розумним жити легко).

В очі лисицею, поза очі — вовчицею.

(Дивиться лисом, а думає вовком).

(Хлопець уже в шістнадцять літ у домі господар).

Дівчина з шістнадцять літ у домі господиня.

(Не родися красна, а родися щасна).

Не родись красивим, а родись щасливим.

Батьки глядять дочку до вінця, а чоловік жінку до кінця.

(Батьки глядять сина до вінця, а жінка чоловіка до кінця).

Три друга: батько, мати та вірна жінка.

(Три друга: батько, мати та вірний чоловік).

Добра жінка мужові своєму вінець, а зла – кінець.

(Добрий чоловік жінці своїй вінець, а злий – кінець).

Куди голка – туди й нитка, куди чоловік – туди й жінка.

(Куди голка – туди й нитка, куди жінка – туди й чоловік).

У другій частині вправи потрібно спробувати переписати запропоновані прислів'я таким чином, щоб вони уже не описувати жінок чи чоловіків, а стосувалися людини безвідносно до її статі.

До прикладу:

На красиву людину гарно дивитися, а з розумною гарно жити.

Не краса найважливіша людині при народженні, а щаслива доля.

Куди голка – туди й нитка, у купочці – чоловік і жінка.

Батьки глядять дитину до вінця, а чоловік і жінка одне одного – до кінця.

Обговорення питання:

• Якщо порівняти перший, другий і третій варіант прислів'їв, то чи відчувається зміна смислів? Якщо відчувається та у чому саме?

Рефлексія заняття.

Робота над питаннями:

- Що вас сьогодні збентежило?
- Що було не зрозумілим?
- Що нового дізналися?
- Чи задумувались колись ви над такою темою?
- Чи допомагали Вам сьогодні «гендерні лінзи»?

Підсумки. Уживання приказок і прислів'їв, у яких одна стаття висміюється, понижується, виставляється як меншовартісна, є проявом мовного сексизму. Мовний сексизм є дуже небезпечним як для кожної людини, так і для суспільства назагал. Кожній людині важливо розвивати у собі вміння критично оцінювати прислів'я та приказки, не вживати сексистські за змістом і таким чином поступово змінювати і долати стереотипи, насамперед, у власній свідомості, та викоринювати мовний сексизм як ганебну практику.

Перелік використаних джерел:

1. Божко О. Кізь О. Сексизм в українському суспільстві: усвідомлення соціально-психологічних витоків та шляхи викоринення. Bozhko O., Kiz O. SEXISM IN UKRAINIAN SOCIETY: AWARENESS OF SOCIO-PSYCHOLOGICAL ORIGINS AND WAYS OF ERADICATION. Colloquium-journal. Międzynarodowe czasopismo naukowe. №4 (127), część 3. Psychological sciences. 2022. P. 33-37. <http://www.colloquium-journal.org/wp-content/uploads/2022/02/colloquium-journal-4127-chast-3.pdf>
2. Гендер для медій: підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / За редакції М. Маєрчик, О.Плахотнік, Г. Ярманової. Вид. третє, випр. та доп. Київ: Критика, 2017. 217 с.
3. Гендер у термінах, правових актах і практиці перетворень: словник-довідник. Київ: Логос, 2020. 230 с. URL: http://labs.journ.univ.kiev.ua/hrj/wp-content/uploads/2020/05/ГЕНДЕР-У-ТЕРМІНАХ-І-ПРАКТИЦІ-ПЕРЕТВОРЕНЬ_словник_довідник.pdf.
4. Глосарій і тезаурус Європейського інституту з гендерної рівності / Ред. кол. М. Бабак, О. Давліканова, М. Дмитрієва, М. Козир, Л. Компанцева, К. Левченко, М. Скорик, О. Сулова; оновл. вид. К.: «Вістка», 2021. 170 с.
5. Закувала зозуленька. Антологія української народної творчості: Пісні, прислів'я, загадки, скоромовки. К.: Веселка, 1989. 606 с.
6. Ми – різні, ми – рівні. Основи культури гендерної рівності: Навч. посіб. Для учнів 9-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / за ред. О. Семиколенової. Київ: Ніка-Центр, 2010. 170 с.
7. Народ скаже – як зав'яже: Українські народні прислів'я, приказки, загадки, скоромовки. Для серед, шк. віку/Упоряд. та передм. Н. С. Шумади; Іл. Ю. І. Криги. К.: Веселка, 1985. 173 с.
8. Рекомендація CM/Res (2019)1 Комітету міністрів державам-членам щодо запобігання сексизму та боротьби з ним. URL: <https://rm.coe.int/1680968561>.
9. Сексизм: Бачити. Називати. Викоринювати. #StopSexism #MeToo. URL: <https://human-rights-channel.coe.int/stop-sexism-en.html>.
10. Як навчати школярів долати гендерні стереотипи: конспекти занять. Навчально-методичний посібник для загальноосвітніх навчальних закладів / Т. Говорун та ін.; за заг. ред. проф. Т. Говорун. К.: Гнозис, 2011. 806 с.

Scientific publications

MATERIALS

The VI International Scientific and Practical Conference
«Tendencies of development science and practice»

Boston, USA. 369 p.

(February 14 – 16, 2022)